

NOU 2017: 8 SÆRDOMSTOLER PÅ NYE OMRÅDER?

Vi viser til høringsbrev. Saken har vært på høring i våre organisasjonsledd. Våre kommentarer er primært rettet mot forslaget om at det bør høre under tingrettene å avgjøre foreldretvister og saker om tvang etter barnevernloven i første instans. Vi har imidlertid en kort kommentar også til spørsmålet om forvaltningsdomstol for utlendingssaker.

Utvalget anbefaler å ikke opprette en forvaltningsdomstol for utlendingssaker. Det begrunner dette med at utfordringer knyttet til kontradiksjon og adgang til å fremstille sin sak muntlig, bør ivaretas gjennom nye regler for saksbehandlingen i Utlendingsnemnda. Vi stiller oss noe spørrende til argumentasjonen for anbefalingen, men har ikke hatt anledning til å gå nærmere inn på dette.

Vi støtter forslag om at tilbakekalling av statsborgerskap ikke kan skje uten domstolsbehandling. I dag er det Utlendingsdirektoratet som fatter vedtak i disse sakene. Å frata noen statsborgerskapet har alvorlige konsekvenser for den det gjelder. Domstolene må tilføres nødvendige ressurser og kompetanse for å ivareta rettsikkerheten.

Når det gjelder spørsmålet om det bør høre under tingrettene å avgjøre foreldretvister og saker om tvang etter barnevernloven i første instans, er vi skeptiske til at den foreslåtte endringen innebærer en forbedring. Dette dreier seg om kompliserte saker, hvor de juridiske aspektene er mindre fremtredende enn sosiale og barnefaglige elementer.

Nedleggelse av fylkesnemndene og overføring av oppgavene til utvalgte tingretter får store konsekvenser for ansatte i de berørte virksomhetene, samt for de familiene de skal håndtere sakene til. Det må derfor stilles krav til at endringene fører til betydelige forbedringer i evnen til å ivareta barnets beste. Vi kan ikke se at utvalget i tilstrekkelig grad har sannsynliggjort forbedringer som kan begrunne slike omfattende organisatoriske endringer.

Saksbehandlerne i Fylkesnemndene innehar i dag en spesialkompetanse på behandling av saker om tvang etter barnevernloven. Skal man fortsatt ivareta barnets beste må man fortsatt opprettholde en stab som innehar denne kompetansen. Ved en eventuell nedlegging av fylkesnemndene og overføring av oppgavene til tingretten, ser man en reell fare for at spesialkompetansen blant saksbehandlerne på sikt vil bli vasket ut. Også den fremtidige rekrutteringen av saksbehandlere som er særskilt interessert i barnevern kan bli svekket.

Fylkesnemndene er et velfungerende og kompetent avgjørelsesorgan som forholder seg til klare retningslinjer på saksbehandlingstid for å ivareta barnets beste. Ved overføring av oppgavene til tingretten er det vanskelig å kunne se at man har en garanti for at den korte saksbehandlingstiden opprettholdes. NTL setter spørsmåltegn ved hvordan fagoverføringen skal gjennomføres i praksis. Det foreslås at fylkesnemndslederene skal utnevnes til dommere i de tingrettene som skal behandle

disse sakene. Skal disse da utnevnes som dommere på lik linje med dagens tingrettsdommere, og hvilke konsekvenser vil dette få?

Videre stilles det også spørsmål ved adgangen til anke i disse sakene. Med en slik endring der tingrettene er første instans må da alle disse sakene kunne ankes til lagmannsretten. Slik det er i dag er det kun noen saker som blir tatt opp til behandling der. En slik endring vil måtte medføre en lovendring og en stor tilførsel av ressurser også til lagmannsrettene.

Vi har mottatt innspill fra NTL Domstolene hvor avdelingen stiller seg positivt til at tingretten behandler barnesaker i første instans:

«NTL Domstolene ser positiv på at tingrettene skal være de som behandler både foreldretvister og saker etter barnevernloven som første instans. Dette vil sikre en samling av kunnskap og vil føre til en kunnskapsheving på disse områdene i domstolene. Særlig da på områdene som dreier mer i retning av sosiale hensyn og barnevernfaglige elementer. Her vil dommere og saksbehandlere opparbeide seg et større kunnskapsgrunnlag utover det juridiske enn det som foreligger i dag. Domstolene har hatt fokus på «barnesamtaler» (samtaler mellom dommer og barn i disse sakene) og barnets perspektiv i domstolene de siste årene. Det er et behov for en kunnskapsheving på disse områdene i domstolene. Særdomstoler som vil sitte på denne kompetansen vil i større grad enn i dag kunne ivareta barnet etter vår mening.»

NTL mener at det fortsatt skal være Fylkesnemndene som behandler sakene i første instans. Men vi deler NTL Domstolenes vurdering om at barnets beste bedre kan ivaretas av domstolene dersom kun utvalgte domstoler behandler slike saker. Kravet til god barnefaglig kompetanse hos dommerne tilsier at dette ikke kan ivaretas i tilstrekkelig grad av generalistdommere. Vi støtter derfor en løsning hvor kun et utvalg av tingrettene skal behandle de barnesakene som ankes til tingretten, og at det legges opp til kompetansehevingstiltak for disse. Utvalget peker på at forslaget medfører omfattende økonomiske og administrative konsekvenser.

Vi har i forbindelse med andre omorganiseringer registrert at menneskelige og økonomiske kostnader ved organisatoriske endringer blir undervurdert. Utvalgets fremstilling av økonomiske og administrative konsekvenser gir grunnlag for uro om at så også er tilfelle her. For eksempel antar utvalget at «større enheter antakeligvis vil kunne ha en mer effektiv ressursutnyttelses», og at driftsutgiftene i tingrettene derfor vil være lavere enn dagens fylkesnemnder. Tilsvarende antakelse ligger til grunn for utvalgets vurdering av personalbehov. Dette fremstår imidlertid som udokumenterte påstander. Utvalget påstår blant annet at «Ved at oppgavene flyttes til større organisasjoner enn fylkesnemndene, og til domstoler som allerede har lignende oppgaver, vil antallet nye saksbehandlerårsverk i tingrettene med barnesaker antakelig kunne bli noe lavere enn det fylkesnemndene har i dag».

I og med at det ikke foreligger forslag om å redusere dagens oppgaveportefølje i tingrettene, blir dette en urealistisk forventning om nedgang i antall ansatte. Dagens oppgaver skal fremdeles gjøres i tillegg til de nye oppgavene foreslått overført fra fylkesnemndene. Erfaringsmessig er det vanskelig å ta ut stordriftsfordeler. Utvalget har ikke drøftet hva som er ideell størrelse på enhetene, eller hva som skal til for at de nye enhetene skal bli mer effektive enn dagens situasjon. Det er lite grunn til å tro at tingrettene som skal behandle barnesaker blir store nok til at de vil være i stand til å ta ut stordriftsfordeler av betydning.

For å begrense negative konsekvenser av organisasjonsendringen, er det avgjørende at tingrettene tilføres ressurser tilsvarende det fylkesnemndene disponerer i dag. Det er derfor problematisk at utvalget fremmer urealistiske forventninger til hvilke innsparinger som er mulig å oppnå. Konsekvensene kan bli en underfinansiert reform.

Som utvalget korrekt påpeker, vil det medføre kostnader til planlegging og gjennomføring av endringene. Ved nedleggelse av fylkesnemndene og overføring av oppgavene til tingrettene, har alle ansatte i fylkesnemndene rett til å følge sine oppgaver. For flere vil dette også kunne medføre endring av geografisk arbeidssted. Det er i den sammenheng nødvendig å være generøs i bruk av virkemidler som kan stilles til rådighet i forbindelse med omorganiseringer. Tilføring av omstillingsmidler er derfor en viktig forutsetning for at det skal være mulig å gjennomføre endringene. Domstolene er i dag i en meget presset situasjon som følge av ABE-reformen, og kan ikke takle en slik omstilling uten tilførsel av nye midler. Uten en slik tilførsel av nye midler kan vi vanskelig se at tingrettene skal kunne takle en heving i saksmengde uten at det ytterligere går utover saksbehandlingstiden, og da følgelig borgernes rettsikkerhet.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag
leder

Torstein Brechan
forbundssekretær